

RENÉ DE CLERCQ

Wij roepen: weg de geelzuchtigen,
 weg de dempigen! Wij willen het
 openluchtige, het frissche, het ronde,
 het levensvolle...

... een ziel zal in ons werk zijn en
 zinderen, de ziel van heel een volk,
 dat leeft en lacht en lijdt in zijne
 schaduw en zijne zon!

RENÉ DE CLERCQ.

EENIGEN tijd geleden verheugde ik mij erin met enkele woorden de aandacht te vestigen op eene opmerkenswaarde persoonlijkheid in het Vlaamsche land; ook dezen keer is het mij een vreugde te mogen praten over een man, die in het leven ten zuiden van de Schelde een plaats inneemt en die mij om zijn persoon, zijn streven, zijn arbeid zeer sympathiek is en die dit ongetwijfeld velen anderen zijn zal. Ik bedoel hier René De Clercq, den reeds zoo jong bekenden en geliefden volksdichter, wiens gewaardeerde bijdragen in onze tijdschriften hunne eigene, zeer-bijzondere plaats innemen; die door hun aparte manier en hun eigenaardig karakter afgezonderd zijn. Krachtig in hun isolement, waarin voor een deel hun blijde

bekoring ligt: het is zoo iets heel-anders dan de meeste voortbrengselen onzer jonge dichters — zonder hen bij dezen Vlaamschen poëet ten achter te willen stellen, integendeel. Ik bewonder de verzen van de heel-weinige goede, tegenwoordige dichters om de glanzende rijpheid van hunne beelden, die zwaar en kleurig wassen aan den statigen, volgroeiden stam van hun kunst; ik heb hen lief om hunne zuivere verbéeldingen, van eene schoongeziene werkelijkheid; om de intense, ontroerende muziek hunner rhythmen; — Boutens, Van de Woestijne —.

Maar van De Clercq houd ik om de frissche, lachende natuurlijkheid, de landelijke spontaneiteit van zijn gedichtjes; en omdat zij mij gevoerd hebben tot bij het diepste wezen van een mooi-strijdend volk.

De Clercq is de zanger van leutige deuntjes en luchtige liedjes vol kleurige woordjes en luidende klanken, die in hun zachte, lieve welklinkendheid vreemde, teere ontroeringen brengen; hij is de dichter van eene naïeve, frissche gemoedelijkheid. Lees er eens op na: „Gedrieën”, „Rood Pioeneken”, „Moederke alleen” en „Mijn kleen, kleen dochterke”.

De Clercq is de virtuose taal-speler, die zijn gewiekst spel drijft met klanken en klankjes, handig en vlug: „De rit op de knie”.

De Clercq is de dichter van volksliederen, die met hunne metalen stemmen bronzen over de lage landen van Vlaanderen, breed, en een zware golf van geluid voortstuwend: „Het Lied van den Arbeid”, „Het Lied van het Vlas”.

De Clercq is óók nog — en zoo zie ik hem wel het liefste — de zuivere artiest, die heel-fijne gevoelens juist en even fijn weet te zeggen: mag ik uit „Natuur” eenige regels aanhalen?

DE NACHTEGAAL

De mane monkelt door de doomen;
de derve beke vangt een straal;
en eensklaps hoor ik uit de boomen
een orgelende nachtegaal.

Horkt hij begint; en 't rolt gegoten,
Gezapig, zeker, zoete en luid...

En wat verder uit het zelfde vers:

't Is of hij los van tak en loover
op liederen en vleugels hangt...

En:

Een dageraad, een zonnezege,
een bron, een stroom, een zee van licht;
een avondblauw, een sterrenregen;
een maan op 't meer in dubbelzicht.

En lees nu eens die teer-gefluisterde versjes, die de „Bloem der Heide” heeten. Ontdekt gij hier geen fijne, zacht-getinte partijtjes, hoort gij niet een innige, grijze stem? Is dit geen belofte? Laat men toch vooral niet De Clercq — men plakt nu eenmaal graag etiketten, zelfs op het stralend voorhoofd van een dichter — uitsluitend en alléén zien als de schrijver van de huiselijke, gemoedelijke liedjes van het derde en vierde boek van zijn „Verzamelde Gedichten”. Dit is zijn sterkste, zuiverste kant niet; waarschijnlijk echter vond hij-zélf dít de richting waarin zijn talent zich het rijkste ontwikkelen kon — wat kon hem anders hebben bewogen in zijn „Verz. Ged.” „De Bloem der Heide” niet op te nemen; en een laag-bij-de-gronds rijmelarijtje als „Ik ben van den Buiten” uit de „Vlasgaard” te doen herdrukken?

* * *

Laat ik u wat mogen vertellen van zijn leven — o, niets héél-bijzonders, maar toch vol van die rijke gebeurtenissen, die een jong leven tot een lachende bekoring van kracht en vreugde maken. René De Clercq werd 14 November 1877 geboren te Deerlijk, een fabrieksplaatsje aan de lijn Kortrijk—Denderleeuw; in het arrondissement Kortrijk. Ook de Verriesten zijn van dit dorp afkomstig. Zijne ouders waren eerlijke, werkzame lieden, — zijn vader was een kleine vlaskoopman en zeeldraaier, zijne moeder hield een winkel aan de dorpsplaats — die waarlijk voor hem, hun jongste, meer gedaan hebben dan zij konden. Negen jaar oud verliet hij de Deerlijksche school en ging dagelijks heen en weder naar Harelbeke, Peter Benoit's geboorteplaats, dat op een uur

gaans afstand gelegen was en waar hij degelijker onderricht kon ontvangen. Van zijn dertiende af bezocht hij het bisschoppelijk college van Thielt. Hier bleef hij 5½ jaar...

Veel Latijn en Fransch werd hem hier onderwezen, maar bijna geen Hollandsch. Doch de studenten waren er wel zeer-moedig flamingant en oefenden zich buiten en ook wel binnen schooltijd in hunne moedertaal. Hij schreef tóén, zijn eerste, onbeholpen, versjes en behaalde in een prijsvraag, uitgeschreven door het verboden studenten-tijdschrift „de Vlagge”, den eersten prijs met het bombastisch-romantisch stukje „Filips van Artevelde”.

RENÉ DE CLERCQ

Dat was in 1895 en zijn eerste gedrukte werk. Een ander vers „Het Haantje van den Toren”, waarin men eene satire zocht op een zijner leeraren, hetwelk in het geheel niet in De Clercq's bedoeling lag, gaf aanleiding tot zijn verwijdering van het college. Hij voltooide zijne studiën aan het Bisschoppelijk College te Kortrijk; waar hij in 1896 zijn eerste, zwakke bundeltje „Gedichten” uitgaf; en waar hij Alfons Sevens leerde kennen, die ook juist om een nietige reden van de normaalschool te Torhout weggezonden was.

Na het einde van zijne middelbare studiën moest hij eerst een jaar, tegen zijn zin, geneeskunde studeeren, maar op aanraden van Prof. Paul Frédéricq wierp hij zich op de Germaansche filologie, waarin hij in 1902 tot doctor promoveerde met een thesis over Gezelle.

In 1903 trad de dichter te Ingoyghem in het huwelijk, waar Pastor Verriest zijn echt inzeggende.

Van 1903—'04 was De Clercq leeraar aan het Stads-College te Nyvel in Brabant; vandaar werd hij verplaatst naar Oostende aan het Koninklijk Atheneum, en met Nieuwjaar 1906 werd hij in dezelfde betrekking te Gent benoemd.

Zooals ik reeds zeide verscheen in 1896 zijn eerste boek „Gedichten”. Daarna volgden: „Echo's” (1900) „Ideaal” (1900) „De Vlasgaard” (1902) „Terwe” (1903) „Natuur” (1903) „Liederen voor het Volk” (1904) „Gedichten, eerste volledige uitgave” (1907).

In zijn studententijd onderging De Clercq den invloed van het persoonlijk verkeer met Paul Frédéricq, die hem leerde eenvoudig en oprecht te zijn — in zijn „Vlasgaard” staat: „Den heer Paul Frédéricq wordt dit werk met eerbied opgedragen door zijn dankbaren leerling” — en met Hugo Verriest, die hem vooral rhytmus deed gevoelen.

Beiden stonden hem met raad en daad bij met de uitgave van „Echo's”. Ook Karel Van de Woestijne noemt hij; zijn studiemakker, die, ofschoon jonger, zich vroeger ontwikkelde en klaarder zag — na een gesprek met hem vatte hij het denkbeeld op om ambachtsliederen te dichten — en Alfons Sevens, die zijn geestdrift opwekte en hem deed werken. Met dezen laatste richtte hij het stoute blaadje „Jong-Vlaanderen” op, waarvoor hij de meeste copij leverde. Het dertigtal artikelen in dit tijdschrift is zijn eenig proza-werk, waaruit ik die twee karakteristieke zinnestukjes gelicht heb, die boven dit opstel staan. Nog dankt De Clercq veel aan het opgewekt en opwekkend letterkundig leven in den Kath.-Vlaamschgezinden studentenkring: de „Rodenbach's-

vrienden”, waarvan hij een jaar secretaris en een jaar voorzitter was; en die een jaarboek uitgaven waarvoor hij schier een derde der bijdragen leverde. Ook hebben eenige groote schrijvers uit verschillende tijdperken en landstreken invloed op hem gehad, in zijn werk veelal merkbaar. Toen hij van het college weggezonden werd kende hij nog slechts Ledeganck, Conscience en Pater Poirter's „Het Masker van de Wereld afgerukt”. Later leerde hij kennen en liefhebben: Vondel, Hooft en Multatuli; Hélène Swarth, en Streuvels in zijn „Lenteleven”.

Bij de buitenlanders is Goethe's invloed de hevigste en de diepste geweest, intenser dan dien van alle anderen samen: voor hem is Goethe de grootste aller dichters. Veel vond hij in de oude volksliederen, in Walter von der Vogelweide, in Heine, vooral in diens latere verzen en proza, en in Lenau. Ook von Eichendorff en Uhland zijn hem sympathiek en meermalen grijpt hij het boekje dat hunnen arbeid bevat, om, herlezende, vollediger van hun kunst te genieten en er dieper in door te dringen. En dan nog behooren tot zijn trouwe vrienden, welken hij veel dankt, genot

en voorbeeld: Shakespeare, Swift, Byron, Keats, Browning en vooral Burns; Molière, Lafontaine, Rousseau, Hugo, de Musset en de Vigny. Och, véél-lezen doet hij niet: altijd weer keert hij tot zijn eeuwigen Goethe en zijn andere vertrouwde lievelings-dichters terug.

Met literaire kringetjes houdt hij zich niet op. Hij is alleen en wil dat blijven; bevriend met velen, maar aan niemand gebonden. In letterkunde en politiek, als op zijne wandelingen, wil hij vrij zijn en gaan wáár hij wil.

*Wie zal er ons kinderke dromen
En doet het zijn moederke niet?
Wie zal er zijn dekenzjes vrouwen
Dat 't schaars door en holleken liët?*

*Kleine, kleine,
Moederke alleen,
Dons-dons-dons-derideine,
Kleine, kleine,
Moederke alleen*

Kom van uw wiegke niet scheen!

Reni de Clercq

Mag ik hem zelf wat over Vlaamsche Kunst en over de zijne in het bijzonder laten vertellen?

„Mijn meening over de tegenwoordige letterkunde is, dat zij meer wil dan zij kan en ál door maar zoekt . . . zoekt . . . In Nederland: te over-ontwikkeld; in Vlaanderen: te naïef. Het kalm-intellectueele Holland en het geestdriftig-eenvoudige Vlaanderen hebben evenveel van elkander te leeren. Over het algemeen vind ik bij haast al onze Vlaamsche schrijvers, ook bij mij zelf, te weinig gedachte: 't is ál muziek en schilderen; tot vervelens toe. Niemand kan samenstellen. Neen, uit dat oogpunt bezien staat Conscience met zijn gebrekkelijke taal hoog boven Streuvels zelfs.

Ook loop ik niet hoog met de zoo-zeer-geprezen woordkunst: veel is niets dan goochelwerk en zeepbelblazen. Wat niet echt en klaar is wil er bij mij niet in. Men moet veel geven in weinig woorden, helder, oprecht. Niet jagen naar beelden. Is niet het eenvoudigste beeld soms het mooiste? Sedert een goed jaar is er een heele ommekeer in mijn schrijven: zuiver beschrijvende natuurgedichten en lichte, vroolijke liederen willen er bij mij niet meer uit. Alles wordt ernstiger, dieper, geweldiger en . . . droeviger. Ik schrijf vooral maatschappelijke gedichten. Een geheel werk is af: „Toortsen”. Een reeks van een vijftigtal 16-regelige verzen, met een ode „Nachtronde” als voorzang en „Zonnegang”, een andere ode, als slot. Het is geweldig en breed: ik laat mij over alles uit: familieleven, maatschappelijke toestanden, flamin-gantisme, kunst enz. . . Het drukt mijn stoutste idealen uit.

Na dit geweld komen nu droevere, stillere liederen over dezelfde onderwerpen. Ik gebruik al minder en minder dialektische woorden: met het onderwerp verbreedt de taal. Ik meen dat één lijn al mijn werk verbindt: eenvoud, oprechtheid, sterke liefde voor het familie-leven, voor heel mijn volk en vooral voor den armen man. Vroeger gaf ik den leutigen kant van het leven, nu den ernstigen en . . . den triësten; maar het democratische was en blijft er áltijd in.

Mijn werkwijze? Ik werk heel makkelijk als ik werken kan. . . Nóóit thuis: ik maak alles gaande; misschien is daardoor alles bij mij zoo sterk gerhythmeerd. . . Als een stroof af is, of heel 't vers, schrijf ik het op. . . Soms staat het er zoo ineens, zonder verandering; soms draai en herdraai ik in mijn hoofd, stappend en half-luid sprekend, en zoo ciseleer ik ook, maar nooit op papier.

Tusschen vier wanden ontbreekt mij alle inspiratie. Zoodanig ben ik een vijand van het zittend-werken, dat ik geen correspondentie kan houden en mijn beste vrienden soms op antwoord blijven wachten! Betrekkelijk schrijf ik nog al veel, vooral in de lente, zomer en herfst. . .

Mijn stemmingen hangen vooral van het weer af, niet alleen mijn natuur-visies, maar álles. . .”

* * *

De Clercq's werk werd in Vlaanderen steeds goed ontvangen. De „Vlasgaard”, die Sevens voor hem uitgaf, maakte veel opgang; de „Van Nu en Straks”-ers waren hem zeer genegen, vooral Emmanuel de Bom.

Ook over de Hollandsche kritiek mag hij niet klagen. Want al brak Carel Schar ten zijn „Vlasgaard” totaal af, wijdde niet A. Landy vier groote, waardeerende artikels over hem in „Stemmen onzer Eeuw” (1903)? Georges Eeckhout sprak met veel lof over zijn werk in de „Mercure de France”.

Dus — tevreden mag hij wel zijn en dat is hij ook . . . trouwens: als het werk eenigen tijd verschenen is en hij heeft alweer wat nieuws onderhanden, dan laat het hem zóó onverschillig en koud, wat de pers over zijn werk zegt!

* * *

„. . . het openluchtige, het frissche, het ronde, het levensvolle. . .” Mocht hij dit niet schrijven? . . .

Als ge het nog niet deedt, zult gij spoedig toch wat van zijn werk gaan lezen?

O, een wonderlijk land, dat Vlaanderen, en schoon. . .

JAN GRESHOFF.

SCHEVENINGEN, November 1908.

FRANSCH E LETTEREN

E. Renan. — Patrice, avec illustrations d'après Ary Renan — Paris, Calmann-Lévy.

ALLEN, die Renan bestudeerd hebben, niet alleen als denker, maar ook en vooral als kunstenaar, weten welk een grooten invloed zijn verblijf in Italië, waarheen hij tegen het einde van 1849 reisde, op zijne artistieke vorming heeft gehad. Deze reis zou eene groote verandering in zijn gemoedsleven teweegbrengen, even gewichtig als die welke hem iets vroeger het katholicisme had doen verlaten, doch van gansch anderen aard. Voor het eerst gevoelde hij, welk een bron van genot en schoonheid de kunst in het leven kon zijn, en van dit tijdstip af, zien wij dan ook allengskens den artist zich ontwikkelen naast den filosoof en den moralist. De rijke verbeeldingskracht, de aanleg tot fantaseeren, latent bij dezen Kelten-zoon,